

מצב שאינו בר-קיימא

חברות יקרות,

התקופה האחרונה בישראל הייתה קשה ובמובנים רבים שונה מתקופות קודמות. הייתי רוצה שנתחיל לפרוק ולדבר עליה ביחד. ברור יותר ויותר שישראל זקוקה למדיניות ולמנהיגות אינטליגנטית יותר. יתכן שנוכל לספק אותן.

השבועות האחרונים הבהירו כמה דברים שהיו נכונים גם קודם אבל היו חבויים מתחת לפני השטח. הדבר הראשון הוא שהמצב הנוכחי הוא לחלוטין בלתי יציב ואינו בר-קיימא.

מזה זמן יש העמדת פנים שהכיבוש, יחד עם הרחבת ההתנחלויות בגדה המערבית, יוכלו להמשך עם אבידות ישראליות בודדות בלבד. הרעיון היה שאפשר יהיה להביא את הפלסטינים לסוג של השלמה עם המציאות העגומה של הקיום שמונח לפנינו, בעזרת כמה תמריצים כלכליים שיאפשרו בעיקר למעמד בינוני שיושב ברובו ברמאללה לחיות במידה של נוחות שתאפשר לו "לשכוח" את אכזריות הדיכוי – או לפחות להחליט שלא להיאבק נגדו במלוא העוצמה, על מנת שלא להפסיד את מעט הנוחות שיש לו.

הרעיון הזה התנפץ לנו בפנים עם החטיפה והרצח של שלושת הצעירים הישראלים, ולאחר מכן, עם החטיפה והרצח של הילד הפלסטיני. בימים האלו ראינו גם אלימות רבה של ישראלים כנגד פלסטינים כמו גם את המחאות הפלסטיניות שבעקבותיה.

הדבר הנוסף שלא ניתן להתחמק ממנו יותר הוא עד כמה החברה הישראלית נעשתה קיצונית, אלימה, כועסת ומבוהלת בשנים האחרונות. קבוצות גזעניות ואלימות, המבוססות בעיקרן בקהילות המתנחלים גדלו באופן משמעותי בכוחן בשנים האחרונות. נטייה זו נתמכה על ידי המדינה. ישנה תמיכה רחבה בקבוצות אלה בחברה הישראלית בכללותה. מהרגע שנודע שנרצחו שלושת הילדים הישראלים שנחטפו, כמות הזעם והאלימות שהתגלו בחברה הישראלית היו חסרות תקדים. לא רק ההרג של הילד הפלסטיני משועפט, אלא גם האלימות המילולית והפיסית כלפי ערבים ברחבי ישראל. כל אלה לא נוצרו יש מאין. הפחד, הכעס, השנאה והאלימות הוחדרו באופן שיטתי והתקיימו מתחת לפני השטח (ולפעמים מעליו) שנים רבות.

אני עובד בכרמלית בחיפה. הייתה לי ההזדמנות להקשיב לקולגות שלי ולרגשות הזעם, הגענות והרצון להרוג. התחושה שלי היא שלא מדובר בקבוצה קטנה של אנשים שמרגישים כך, כפי שנהוג לעתים קרובות לחשוב. מדובר בקבוצה מרכזית בחברה שלנו.

בנוסף, כבר לא ניתן להתעלם מהעובדה שהפלסטינים הישראלים מרגישים יותר ויותר זעם וניכור. הפגיעות של הגזענות, ובכללן ההזנחה ומניעת המשאבים החמורים שהם חווים, לא יכולים להתקיים מבלי שיהיה להם השפעה עמוקה ומשמעותית.

כבר כמה שנים שתנועת השלום הישראלית לא הצליחה לקום מההריסות של הייאוש מתהליך השלום. לא היתה בתוכה קבוצה שיכלה להגיד בצורה מלאה תקווה את המציאות ולתת חזון שבו יש מקום לכולם. במקום זאת, חלק גדול ממנה שם את עצמו בפניה שבה היא מאשימה את ישראל ומשניאה את עצמה על רוב הישראלים. באותו הזמן, הקבוצות הליברליות במחנה השלום נקטו באופן עקבי בעמדות חסרות יושרה ותמכו במדיניות המלחמתית, ובכך שמו את עצמם במצב שבו הם אינם יכולים להציע אף אלטרנטיבה אמינה.

תהליכי השלום של השנים האחרונות היו ריקים לחלוטין מתוכן. ישראל לא הייתה מוכנה להתקדם בכיוון שיבטיח עתיד טוב לאף אחד מהעמים. ואין לה מוכנות לעשות את ההחלטות שידרשו בשביל להביא עתיד שכזה. ההעדפה של המשלוח בישראל הייתה לקדם את ההתנחלויות ולהגן על האלימות המתמשכת כנגד הפלסטינים בשטחים הכבושים, הן על ידי הצבא והן מקבוצות ימין. ההחלטה הזו גובתה בתמיכה שקטה של ארה"ב שמדי פעם דברה נגד המדיניות הזו אבל אף פעם לא יצאה נגדה באופן משמעותי. האינטרסים הכלכליים שמאחורי מצב עניינים זה, לא יציב ככל שיהיה, ממשיכים להוביל את המדיניות, למרות שיש מראית עין אחרת.

KK

אני חושב שהמלחמה של הימים האחרונים על עזה היא עוד ניסיון להשיג עוד קצת זמן – להכאיב ולייאש את הפלסטינים עד כדי ויתור ושתיקה נוספת לזמן מה. קשה לדעת אם זה יצליח או לא. מה שבטוח הוא שהמצב מחמיר. ההרחבה של טווח הרקטות לתל אביב, ירושלים ואפילו חיפה רק שמה בפנים של כולם את מה שאנחנו צריכות להתמודד אתו באמת. מציאות שבה יש מלחמה בעזה פעם בשנתיים לא יכולה להמשך זמן רב. לאף אחד מהצדדים אין את הכוחות או את המשאבים להתמיד במצב כזה.

האם נצליח לקדם רעיונות אינטליגנטיים וחדשים כך שיוכלו לתפוס את מוחותיהם של מרבית האוכלוסיה ולהזיז אותנו מהמקום שאנחנו נמצאות בו? ומה יהיו הרעיונות האלה וכיצד נוציא אותם לפועל? אלה השאלות שמעניינות אותי ושאיני חושב שכדאי לחשוב ולפרוק עליהן יחד ולהתחיל לפעול בכיוון.

מאוחר יותר

חודשיים מורכבים וקשים עברו עלינו. אני משתמש במרבים הסשנים שלי על מנת לעבוד על רגשותיי על המציאות הנוכחית. אני מנסה ליצור קשר עם חברים, הן ישראלים והן פלסטינים, ולהקשיב להם, ולפעמים לומר את מחשבותיי.

יש פעם גדול בין מה שקורה בפועל במציאות לבין האופן שבו מרבית היהודים הישראלים תופסים את המציאות. למדו אותנו לחיות תחת כסות של שקרים והטעויות. אנחנו עיוורים למציאות שבה חיים הפלסטינים ולמשמעות ולאופי האמיתי של מדיניות הממשלות שלנו.

אני מנסה להבין את המשמעות של להיות ישראלי בימים אלה. מה צריכים הישראלים להבין על מנת להתקדם, ומה יכול לחכות? האם ישראלים צריכים לדעת ששיקרו להם לגבי מעשיה של ישראל? האם הם צריכים לדעת עד כמה שיקרו להם? האם הם צריכים לדעת את האמת על סירובה של ישראל לקחת חלק בתהליך שלום של ממש? האם הם צריכים להסתכל על חומרי המדכא שלהם ובשותפותם הבלתי מודעת במדיניות זו? האם יכול להיות שמספיק לעת עתה שהם יבינו שפלסטינים הם אנשים טובים, שאין סכסוך מולד ומהותי בין שני העמים, ולכן יש אפשרות אמיתית לפתרון? האם הם יוכלו להבין את זה מבלי להבין שתפיסתם את המציאות מבוססת לא רק על מצוקות אלא גם על שקרים שהתלבשו על גבי המצוקות האלה?

אני מקשיב לשותפיי לעבודה באופן יומיומי כשהם מדברים על אנטשמיות, גזענות כלפי פלסטינים, המחשבות שלהם על פתרון או חוסר פתרון, הזעם שלהם, והפחד שלהם בנוגע לבית ולמדינה שלהם. לפעמים הם מספרים לי על חששותיהם מיוזמתם, מבלי שאשאל אותם. רוב הסיכויים שעבור רובנו אנחנו חיים מעל רגשות רבים וגדולים שפועלים ברקע ללא הפסקה.

התמיכה של ארה"ב ושל מעצמות מערביות אחרות בישראל *עוד לא* השתנתה באופן משמעותי. יחמת השלום האחרונה של מזכיר המדינה קרי הייתה ככל הנראה ניסיון להגיע לכדי סטטוס-קוו יותר נוח עבור ארה"ב, שלאט לאט הולכת ומאבדת את אחיזתה במזרח התיכון. ארה"ב אינה מוכנה עדיין לוותר על תמיכתה בישראל, בעיקר מסיבות כלכליות. המשמעות של איבוד ישראל ברגע זה היא ככל הנראה יקרה יותר מדי עבודה, מכיוון שארה"ב נמצאת כעת במצב מאוד עדין.

אני חושב שישראל הופתעה מכוחו של החמאס בעזה ומחוסר הנכונות של האוכלוסייה העזתית להיכנע, למרות ההשלכות ההרסניות של המלחמה על העזתים עד עכשיו. שלא כמו שתי ההתקפות הקודמות על עזה (ב-2009 וב-2012) שבהן היה די בעוצמה צבאית להכניע את חמאס למקום שבו הוא ביקש מעט מאוד.

הניסיונות הכושלים להגיע להפסקת אש יציבה משקפים את העובדה שהפערים עדיין מאוד גדולים. ישראל אינה מוכנה עדיין לאפשר לעזתים להרים את ראשם ולקבל את חירותם. עמירה הס, עיתונאית ישראלית מאוד מעורה טענה בעבר שישראל משתמשת בעזה ככר ניסיוניים למדיניות, וכדוגמה עבור הגדה המערבית. הפלסטינים בגדה המערבית מתבקשים לקבל את המעט שיש להם על מנת לא להיות בבלאגן שעזה נמצאת בו (זה משמעותי לשים לב לכך שהפלסטינים בגדה המערבית נקטו רק מעט פעולות מחאה כנגד ההתקפה הנוכחית). אם עזה תצליח להשיג לעצמה מידה משמעותית של חירות, אזי שיהיה ברור שהפלסטינים יכולים לקבל לעצמם יותר. ישראל אינה מוכנה בשלב הזה לאפשר זאת. החמאס בבירור אינו

מוכן לסגת מבלי להשיג יותר חירות באופן משמעותי עבור העזתים. זוהי מציאות שונה מזו שהייתה בשתי המלחמות הקודמות.

כמה זמן ימשך מצב זה? קשה לומר. ישראל עדיין יש הרבה יותר עוצמה צבאית והיא סבלה הרבה פחות מאשר העזתים. אני חושב ששינוי תלוי בגורמים אחרים שעשויים להיכנס למשחק: (1) הפלסטינים בגדה המרבית (2) העולם הערבי, במיוחד מאבקים עממיים בעולם הערבי ו-(3) החלטה של המערב להפסיק את התמיכה בישראל תחת התנאים הנוכחיים (יותר סביר ששינוי שכזה יקרה אם תהיה התפרצות של התנגדות במדינות הנפט הערביות).

אנחנו רואים שינויים בגישות במערב. שינויים שאכן יכולים להמשיך בדרך האנטישמיות. ישראל מתמרנת לשחק את תפקיד "הרע הגדול", מואשמת עבור המדיניות שלה, ויש התעלמות מאחריות המערב למדיניות המלחמתית שישראל מבצעת. אם דברים ימשיכו כפי שהם עכשיו, ישראל תאלץ לבחור. האם היא תיכנע ללחץ מערבי בניסיון להציל את עצמה? האם היא תמשיך בניסיונותיה הנואשים להכניע את הפלסטינים ולשמור על דברים כפי שהם? קשה לומר. בעניין זה חשוב לשים לב שלישאל מעולם לא הייתה ממשלה כה ימנית ומיליטריסטית. שאלות גדולות, מצב קשה.

אנחנו עשויים לראות שינויים מפתיעים בימים הקרובים, בין אם בכיוון של הפסקת אש תמידית, שרוב הסיכויים שלא תציע הרבה לעזתים, או בהחמרת הלחימה. למרבה הצער, אני לא חושב שהגיע עדיין הזמן לשינויים משמעותיים בהבנת המציאות או במדיניות.

לוטן רז

חיפה, ישראל

הדפס מתוך דיון ברשימת הדואר עבור

מנהיגים של יהודים ושל חברי קהילת יעוץ להערכה מחדש

PARIS • NIKHIL TRIVEDI